Tartus ka Eesti tolleaegsed laulumaterjalid. Esimese suurema teadusliku uurimuse alaks valib K. loomajutud kavalast rebasest, mille kohta avaldab teosed »Suomalaisia kansansatuja I. Eläinsadut« (1886) ja »Tutkimuksia suomalaisten kansansatujen alalta I« (1888); viimane teos ilmub ka saksakeelsena »Bär (Wolf) u. Fuchs, eine nordische Tiermärchenkette« (1889) ja selle jätkuna »Mann u. Fuchs, drei vergleichende Märchenstudien« (1891). Neis uurimustes arendab K. oma isa aimdused ja oletused järjekindlaks süsteemiks ja loob uue n. n. soome meetodi, mille peamiseks iseloomustuseks on võimalikult rohkearvulisema materjali objektiivne hüpoteesideta käsitlus geograafilis-ajaloolises järjekorras; see toob täieliku pöörde rahvaluule uurimises, sest K. loob oma õpilastest ja kaastöötajaist teadusliku kooli ja tõuseb ise maailma folkloristide esirinda. Peale oma isa õnnetut surma 1888 viimisteleb ja toimetab ta trükki selle pooleli jäänud suurtööd: 1894 »Suomen suvun pakanallinen jumalanpalvelus«, 1897 »Suomalaisen kirjallisuuden vaiheet«, 1900—02 »Kantelettaren tutkimuksia« ja asub ühtlasi oma elutöö kallale, mis ilmub 1903—10 tiitliga »Kalevalan runojen historia« I—VI. Viimases uurib K. Kalevala laulude algupära ja jõuab tulemusele, et peaaegu pooled neist põlvnevad Eestist ja läbi Ingeri on rännanud Karjalasse, kus Lönnrot (vt.) need paberile on jäädvustanud. Mõni a. hiljemini ammutab ta soome rahvalaulude mütoloogilised andmed teosesse »Suomalaisten runojen uskonto« (1914—19), mis on äärmiselt tähtis ka eesti mütoloogia uurijale, sest siin tungitakse meie usundi hämarustesse ja jõutakse lõpptulemusele, et kogu meie algupärane mütoloogiline maailm baseerub surnute austamisel ja haldjastamisel, — seisukoht, millele leidub küll ka kaaluvaid vastuvaidlejaid. 1918. a. avaldab K. oma suurepäraselt õnnestunud Kalevala-uurimiste ja uurimismeetodi ülevaate »Kalevalankysymyksiä« I—II, mis on saanud paratamatuks käsiraamatuks igale soome-eesti rahvaluule alal teotsejale. Edasi on ta võtnud saksa keeles kokku oma uurimused soome sünnilaulude kohta a. 1924 »Magische Ursprungsrunen der Finnen« (FFC 52) ja samuti ka Kalevala kohta a. 1924 »Kalevalastudien« (FFC 53). Peale selle jääb loendamatuks K.-i pikk artiklite rida igasugu teaduslikes ajakirjus; ta on m. s. ka »EÜS-i Albumi« ja »E. Kirjanduse« kaastööline, ta on asutanud ka ise koos prof. Setäläga (vt.) 1901 sugurahvaste keeli ja vaimuvara käsitleva »Finnisch-Ugrische Forschungen« ja on kaua aa. Soome Kirjanduse Seltsi esimees. 1907 asutab ta üleilmliku rahvaluuleuurijate liidu »Folkloristischer Forscherbund« (FF) ja hakkab välja andma selle toimetiste seeriat »FFC(ommunications)«, mis on saanud praegu maailma tähtsaimaks folkloristide raudvaraks. Eriti püsivalt on K. uurinud ka Eesti vanavara, on toetanud nõu ja jõuga Eesti vanavara-kogujaid J. Hurti ja M. J. Eisenit nende töös, on võimaldanud »Setukeste laulude« ja dr. O. Kallase raamatute trükkimise Soomes ja on suure hoolega hoidnud dr. Hurti peavarjuta jäänud hiiglakogusid. — K. on m. s. E. Kirjanduse Seltsi auliige ja Tartu ülikooli audoktor.

Helsingin Yliopisto I (1925). *O. L. s.*

KRUSE, Eilert, diplomaat ja politiline avantürist, pärit vanast Liivi soost, mille esindajaid nimetatakse Liivimaal juba XIV a. s. lõpul. K. vanemad ja sünniaeg on teadmatud. A. 1557 on ta Tartu piiskopkonna foogt ja asub Kalliste (Kalles) mõisas. Samal a.-l saadetakse ta tsaariga läbirääkimiseks määratud saatkonnaga Moskvasse. Saatkonnal ebaõnnestub kokkuleppe sõlmimine Ivan IV-ga (vt.) ja sellele järgneb vahenditult venelaste pealetung Liivimaale jaan. 1558. Saadetakse uus saatkond Moskvasse, kuid seekordki tagajärjeta. Venelaste Tartule lähenedes põgeneb K. oma perekonnaga Läänemaale, kus ikka veel Taani abile loodeti. Sealt läheb ta Pärnu ja tahab edasi reisida Riiga, kui ta dets. alul s. a. vangistatakse venelaste poolt ja ainult õnne läbi pääseb eluga. Ta viiakse Moskvasse, kus ta peale mõnda aega kestnud vangipõlve siirdub tsaari teenistusse. Nüüd seisukorra järsku muutudes saab K. suurimal määral Ivan IV-da armuosaliseks, kuid ta tegevusest tsaari teenistuses esimestel aegadel puuduvad teated; alles a.-st 1565, mil K. on ühinenud teise Liivi politikuga, Johann Taube'ga (vt.), hakkab see peajoontes selguma. Nii K. kui Taube on sel ajal saabunud Liivimaale ja püüavad luua võimalikult soodsamat pinda Vene plaanidele. Olukord oli ka kujunenud sääraseks, et liivimaalasil mujalt palju abi polnud loota. Mõlemad avantüristid astuvad ühendusse Riia ppiiskopkonna rüütelkonnaga, kelle poolt kirjas, mis saadetud K.-le ja Taubele, lubataksegi saatkond Moskvasse saata. Juba 1569. a. alul nimetab rüütelkond K. ja Taube oma esindajaiks tsaari juures, tehes nendele ülesandeks paluda viimaselt abi Poola vastu. K. ja Taube plaanid ulatuvad kaugemalegi. Stokholmi, Viini, Rooma läkitatakse saadikud Vene tsaari heakskiitmist leidnud eesmärkide saavutamiseks. A. 1569 on nii K.-l kui Taubel läbirääkimisi Tallinnaga linna avatlemiseks Vene poole. Neist plaanest ja meelitusist teatab Tallinna raad Rootsi asevalitsejale Gabriel Kristeri p. Oxenstiernale (vt.), kuid saadab ühtlasi oma esindajad K.-ga ja ta kaaslasega läbi rääkima. Asjata pakuvad mõle-